مجله اقتصادی - ماهنامه بررسی مسائل و سیاست‌های اقتصادی
شماره‌های ۳ و ٤، خرداد و تیر ۱۳۹۰، صفحات ۱۲٤ - ۱۱۱

گزارش

بررسی اصلاحات پیشرفته مدیریت مالی دولت در کشورهای جنوب شرق اروپا

دفتر تحقیقات و سیاست‌های مالی

ای ویند تندبرگ و میا پاوسیک اسکرلپ
ترجمه: سیامک یادگاری[۱]

مدیریت مالیه عمومی از جمله اجزاء مهم و تأثیرگذار در فرایند توسعه یک کشور محسوب می‌گردد. اصلاحات اثربخش در مدیریت مالیه عمومی (مشتمل بر نظارت‌های کلان، اولویت‌بندی، پاسخگویی و کارایی در مدیریت منابع عمومی و ارائه خدمات) نیل به اهداف سیاستگذاری کلان و اهداف توسعه را تسهیل می‌نمایند. از سوی دیگر، ضرورت وجود سیستم‌های کارای مدیریت مالیه عمومی از این حیث حائز اهمیت می‌باشند که یکی از پیش‌شرط‌ها و قیود استفاده از کمک‌های فنی و ظرفیت‌های بین‌المللی کشورها می‌باشند. هدف این گزارش، بررسی نحوه رفع چالش‌ها در معرفی و تبیین اصلاحات پیشرفته مدیریت مالی دولت در کشورهای جنوب‌شرقی‌اروپا می‌باشد. این گزارش همچنین پیشرفت‌های انجام‌شده در حوزه اصلاحات مالی طی ۱۵ سال گذشته را تشریح می‌کند. نتیجه این مطالعه بر این اساس مطرح گردیده که استراتژی‌های اصلاح مدیریت مالی دولت می‌بایست واقع‌بینانه و از اهداف شفاف و افق زمانی مناسب برخوردار باشد. از میان استراتژی‌های پیشرفته موجود، بودجه‌ریزی میان‌مدت به دلیل برخورداری از کمترین چالش نسبت به بودجه‌ریزی عملیاتی مورد اولویت قرار گرفته شده است. همچنین مطرح شده است که تمرکز کشورها در

---

* این مقاله ترجمه قسمت اول این منبع می‌باشد:
Eivind Tandberg & Mia Pavesic-Skerlep (2009), *Advanced Public Financial Management Reforms in South East Europe*, Fiscal Affairs Department, IMF Working Paper.

۱.رئیس گروه دفتر تحقیقات و سیاست‌های مالی. siamakyad@gmail.com

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

ارتباط با بودجه‌ریزی عملیاتی می‌بایست صرفاً به بخش‌هایی معطوف باشد که از قابلیت و تناسب بیشتری برخوردار می‌باشند که از آن جمله می‌توان به بخش‌های بهداشت و آموزش اشاره کرد. گزارش مذکور برگرفته از مطالعات انجام‌شده توسط ایوندتندبرگ از مشاوران ارشد صندوق بین‌المللی پول در خصوص سازوکارهای اصلاحی مدیریت مالی دولت حوزه کشورهای اروپای شرقی می‌باشد. این بررسی می‌تواند به عنوان مطالعه پژوهشی در اصلاح نظام مالی ایران، مورد توجه کارشناسان و متخصصان مالیه عمومی کشور قرار گیرد.

مقدمه

کشورهای اروپای جنوب شرقی طی ۱۵ سال گذشته دستاوردهای مهمی در حوزه مدیریت مالی دولت داشته‌اند. این کشورها مشتمل بر آلبانی، بوسنی و هرزگوین، بلغارستان، کرواسی، کوزوو، یونان، مولداوی، مونتنگرو، رومانی، صربستان و اسلونی می‌باشند. دستاوردهای حاصل از اصلاح مدیریت مالی دولت در کشورهای مذکور زمینه اصلاحات جامعتر در حوزه سیاست و اقتصاد را فراهم نموده و در نتیجه باعث شده تا کشورهای منطقه در زمره اقتصادهای بازار قرار گیرد. شایان ذکر است اسلونی در سال ۲۰۰۴ به عضویت اتحادیه اروپا درآمده، همچنین بلغارستان و رومانی در سال ۲۰۰۷ عضو اتحادیه اروپا شده‌اند و سایر کشورها به صورت فعال برنامه عضویت در اتحادیه اروپا را دنبال می‌کنند. در ارتباط با کشورهای مذکور، بهبود در سیستم‌های مدیریت مالی دولت و تقویت آن از اهمیت بسزایی در نیل به اهداف اصلی سیاسی و اقتصادی برخوردار می‌باشد.

این روند رو به جلو در حوزه‌های مختلف اصلاحی از ماهیت دشواری برخوردار بوده است. الگوبرداری از تجربیات بین‌المللی در برخی از حوزه‌های مهم از جمله اقدامات اصلی بیشتر کشورها محسوب می‌گردد. از جمله این تجربیات می‌توان به تمرکز وجوه دولتی در سیستم حساب واحد خزانه اشاره کرد. در برخی دیگر از حوزه‌ها روند پیشرفت از ماهیت پیچیده‌تری برخوردار می‌باشد. این موضوع عمدتاً از تفاوت در ظرفیت و سطح توسعه در کشورهای مختلف نشأت می‌گیرد.

در اینجا باید به این نکته اشاره نمود که هیچ یک از کشورهای اروپای جنوب شرقی قادر به معرفی کامل بودجه‌ریزی عملیاتی و میان‌مدت نبوده‌اند. لازم به ذکر است اصلاحات مذکور در اغلب کشورها از جمله رویکردهای اصلی استراتژی اصلاح مدیریت مالی دولت محسوب می‌گردد و از این رو اعتبارات قابل‌توجهی در راستای اجرای اصلاحات مذکور در این کشورها صرف گردیده است. با تمام این اوصاف باید اذعان نمود که در اغلب حوزه‌ها نتایج منطبق با انتظارات

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

نبوده است.

هدف این گزارش، بررسی تنگناها در ارتباط با معرفی اصلاحات پیشرفته مدیریت مالی دولت در کشورهای اروپای جنوب‌شرقی و توصیه اقداماتی برای فائق آمدن بر موانع و مشکلات اصلاحات مذکور می‌باشد. در ارتباط با هر کشور اهداف و دستاوردهای حاصل از اجرای اصلاحات در حوزه مدیریت مالی دولت بیان گردیده‌اند. همچنین، مسائل و چالش‌های احتمالی و گزینه‌های مختلف برای رفع آنها ارائه شده‌اند. تمرکز اصلی در این گزارش حول محور بودجه‌ریزی میان‌مدت و بودجه‌ریزی عملیاتی می‌باشد، اما به موجب یافته‌های تحقیق انواع دیگر اصلاحات همچون یکپارچگی مدیریت دیون و وجوه نقد می‌تواند موردتوجه قرار گیرد.

بخش دوم گزارش، بررسی اجمالی پیرامون اهداف مدیریت مالی دولت و وضعیت اصلاحات در حوزه مذکور در کشورهای اروپای جنوب‌شرقی را ارائه می‌دهد و همچنین پیشرفت‌های اصلی در حوزه مالی طی ۱۵ سال گذشته موردتوجه قرار خواهد گرفت. بخش سوم و چهارم به ترتیب مسائل مربوط به بودجه‌ریزی میان‌مدت و بودجه‌ریزی عملیاتی را با جزییات بیشتری مورد مطالعه و بررسی قرار می‌دهد. در نهایت، در بخش پنجم یافته‌های گزارش به اجمال تبیین می‌گردند و توصیه‌هایی در راستای تقویت فرایندهای اصلاحات پیشرفته مدیریت مالی دولت ارائه می‌گردد.

۲. اهداف مدیریت مالی دولت

جدول (۱) چهار هدف عمده مدیریت مالی دولت و برخی از شاخص‌های مالی مرتبط با هر هدف را نشان می‌دهد. تحت شرایط مذکور در زمانی که کشور سیستم مدیریت مالی عمومی خود را بهبود می‌بخشد و در نتیجه ظرفیت خود را برای دنبال‌کردن اهداف اصلی ارتقاء می‌دهد، این امر می‌بایست منجر به بهبود و ارتقاء شاخص‌های مالی در طول زمان گردد.

جدول ۱. اهداف و شاخص‌های اصلی مدیریت مالی دولت

ردیف	اهداف مدیریت مالی دولت	شاخص‌های مرتبط
۱	کنترل مالی	تعادل اولیه و کلی، حجم بدهی‌های دولت
۲	انضباط مالی	معوقه‌ها، سازگاری بین بودجه وحساب‌ها
۳	تخصیص بهینه منابع	سهم مخارج از تولید ناخالص داخلی، ترکیب مخارج
۴	ارائه اثربخش خدمات	مطابقت هزینه خدمات با کیفیت آن

مأخذ: نتایج تحقیق.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

۳. دستورالعمل‌های اصلاح مدیریت مالی دولت در کشورهای جنوب‌شرقی اروپا

تمام کشورهای موردمطالعه به دنبال دستورالعمل‌های جامع از اصلاحات مدیریت مالی دولت می‌باشند و رویکرد بیشتر اصلاحات مذکور معطوف به تأمین چهار هدف معرفی‌شده در جدول (۱) می‌باشد، اما در زمینه اولویت‌ها و اهداف جزیی‌تر تفاوت‌های قابل‌توجهی با یکدیگر دارند. جدول (۲) یک بررسی اجمالی از ۱۰ حوزه اصلاحی مهم را برای کشورهای موردمطالعه ارائه می‌دهد. این ۱۰ حوزه به دو حوزه کلی مشتمل بر اصلاحات پایه (که جهت نیل به حداقل ظرفیت‌های مدیریت مالی ضروری می‌باشند) و اصلاحات پیشرفته (که کشورها را قادر به حرکت به سمت معیارها و اصول مطلوب بین‌المللی می‌کنند) تقسیم می‌گردند. شایان ذکر است اهداف و معیارهای ارائه شده منطبق با معیارهای کلی‌تر سیستم‌های مدیریت مالی دولت می‌باشد که از آن جمله می‌توان به ارزیابی مخارج عمومی و پاسخگویی مالی اشاره کرد.[۱]

باید به این نکته اشاره نمود که هدف جدول (۲)، ارائه چارچوب کاربردی کامل و یا عمومی از ارزیابی و یا تعیین اصلاحات پایه و پیشرفته در حوزه مدیریت مالی دولت نمی‌باشد.

اصلاحات ۱۰ گانه مورد اشاره در جدول (۲) مبتنی بر برنامه همکاری‌های فنی و تکنیکی صندوق بین‌المللی پول در ارتباط با کشورهای موردمطالعه طی سال‌های (۲۰۰۸ – ۲۰۰۵) می‌باشد و معیار انتخاب آنها نیز پیشنهاد کشورهای مورد مطالعه و تیم مطالعاتی صندوق بین‌المللی پول بوده است. همچنین طبقه‌بندی اصلاحات به پایه و پیشرفته نیز مبتنی بر وضعیت خاص این کشورها در سال ۲۰۰۵ می‌باشد.

۱. ارزیابی مخارج عمومی و پاسخگویی مالی مبتنی بر ۳۱ شاخص اصلی با بیش از ۱۰۰ زیرشاخص جزیی می‌باشد. اغلب معیارهای ارائه شده در جدول (۲) جزیی از زیرشاخص‌های مذکور می‌باشد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

جدول۲. اهداف و معیارهای منتخب مدیریت مالی دولت

ردیف	اهداف	معیارها
	اصلاحات پایه	
۱	طبقه‌بندی کامل بودجه	طبقه‌بندی بودجه می‌بایست کاملاً مبتنی بر دستورالعمل‌های اقتصادی، عملیاتی، سازمانی و برنامه‌ای انجام گیرد.
۲	پوشش کامل درآمدها و هزینه‌ها در بودجه	بودجه تلفیقی می‌بایست دربرگیرنده تمام جریان‌های مالی دولت مشتمل بر وجوه فرابودجه‌ای باشد.
۳	انضمام بودجه سرمایه‌ای به بودجه دولت	بودجه سرمایه‌ای توأم با ریسک‌های مالی مرتبط می‌بایست بانضمام فرایندهای بودجه‌ای مقرر در نظر گرفته شوند.
۴	حساب متمرکز خزانه واحد	حساب واحد خزانه می‌بایست تمام منابع مالی دولت مرکزی مشتمل بر وجوه فرآبودجه‌ای و منابع مالی خارجی را پوشش دهد.
۵	کنترل مؤثر بودجه	عدم انباشت معوقات و یا تخصیص هزینه بیش از میزان مصوب
	اصلاحات پیشرفته	
۱	بودجه‌ریزی میان‌مدت	تطبیق کامل شیوه بودجه‌ریزی مطابق با چارچوب میان مدت بودجه و بروزرسانی منظم آن
۲	بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد (بودجه‌ریزی عملیاتی)	تصمیمات بودجه‌ای عملکرد برنامه‌های بودجه را منعکس نمایند و روابط بین آنها کاملاً مشخص باشند.
۳	مدیریت یکپارچه دیون و وجوه نقد	در راستای تعادل بین هزینه‌های خالص تامین مالی با ریسک‌های مورد قبول، دارایی‌ها و تعهدات می‌بایست در یک قالب اداره شوند.
۴	استفاده از رویه واحد حسابداری	چارچوب حسابداری واحد کاملاً سازگار با طبقه‌بندی بودجه باشد.
۵	شفافیت مالی	انطباق سیستم بودجه‌ریزی با دستورالعمل شفافیت مالی صندوق بین‌المللی پول

مأخذ: نتایج تحقیق.

۴. وضعیت اصلاحات مدیریت مالی دولت در کشورهای اروپای جنوب‌شرقی

تقریباً برخی از کشورهای جنوب‌شرقی اروپا به اصلاحات پایه‌ای مدیریت مالی دولت نزدیک می‌باشند. به عنوان مثال، بلغارستان، کرواسی، مولداوی و اسلونی اصلاحات مذکور را موردتوجه قرار داده‌اند. چند کشور دیگر نیز اگرچه به تلاش‌های اصلاحی خود طی سال‌های اخیر شتاب بخشیده‌اند، اما تا نیل به سطوح ایده‌ال اصلاحات فاصله دارند. نمودار (۱) به اجمال وضعیت ظرفیت مدیریت مالی دولت در هر کشور را مطابق با ۱۰ هدف فوق ارائه می‌دهد.

باید به این نکته اشاره کرد که علیرغم پیشرفت کشورهای مورد بررسی در تحقق رویکردهای پایه اصلاحات در مدیریت مالی دولت حرکت آنها به سمت رویکردهای پیشرفته اصلاحی با کندی صورت گرفته است. نمودار (۱) بیانگر این امر است که اغلب کشورها نیازمند

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

بهبود اساسی به منظور تحقق معیارها در ۵ حوزه از اصلاحات پیشرفته می‌باشند. دو بخش از پنج بخش مذکور یعنی بودجه‌ریزی میان‌مدت و بودجه‌ریزی عملیاتی مستلزم مطالعه و بررسی بیشتری می‌باشند.

نمودار ۱. اصلاحات مدیریت مالی موردنیاز در کشورهای جنوب شرقی اروپا[1]

۵. اهداف مالی و نتایج

این قسمت برخی از نتایج اصلاحات مالی طی سال‌های ۱۹۹۵، ۲۰۰۰ و ۲۰۰۶ را در انطباق با اهداف و معیارهای اشاره شده در جدول (۲) برای کشورهای جنوب شرق اروپا ارائه می‌دهد.

۵-۱. کنترل‌های یکپارچه مالی

جدول(۳) اطلاعات مربوط به کل هزینه‌های دولت را در کشورهای موردمطالعه به عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی نشان می‌دهد و جدول(۴) نیز تراز مالی کل را ارائه می‌کند. اعداد مندرج در

۱. در نمودار مذکور برای نیل به معیارهای اشاره شده در جدول (۲) قسمت‌های خاکستری، خاکستری پررنگ و تیره لزوم نیاز به ایجاد اصلاحات در حوزه مدیریت مالی دولت را از کم تا زیاد و بسیار زیاد نشان می‌دهد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

جدول مربوط به سال‌های ۱۹۹۴، ۲۰۰۰ و ۲۰۰۶ و یا نزدیکترین اطلاعات موجود برای کشورهای مورد بررسی می‌باشد.

اطلاعات مندرج در جداول (۳) و (۴) بیانگر آن است که اغلب کشورهای موردمطالعه کنترل‌های مالی را طی دوره مذکور بهبود داده‌اند. در بیشتر کشورهای مورد مطالعه به استثناء کشورهای کرواسی، مولداوی و صربستان هزینه‌های دولت به عنوان سهمی از تولید ناخالص داخلی کاهش یافته و یا اینکه از یک روند نسبتاً ثابتی طی دوره مذکور برخوردار بوده‌اند. مهم‌تر آنکه تراز مالی به‌طور معناداری طی سال‌های (۲۰۰۶-۲۰۰۰) بهبود یافته است. شایان ذکر است در حال حاضر اغلب کشورهای جنوب‌شرق اروپا از حداقل کسری یا مازاد برخوردار می‌باشند که البته این موضوع تا حد زیادی مرتبط با شرایط بازار داخلی و همچنین شرایط بین‌المللی می‌باشد، همچنین باید اذعان نمود کشورهای مذکور در ایجاد درجه بالایی از کنترل مالی یکپارچه موفق بوده‌اند.

جدول ۳. سطح کل هزینه‌های دولت (درصد از GDP)

	۱۹۹۴	۲۰۰۰	۲۰۰۶
آلبانی	۴۱	۳۱/۴	۲۸/۸
بلغارستان	۴۴/۷	۳۹/۷	۳۵/۵
کرواسی	۴۲/۴	۵۱	۴۷/۷
کوزوو	–	–	۲۷/۳
یونان	۴۵/۴	۳۸	۳۴/۳
مولداوی	۲۵/۵	۳۰/۲	۴۰/۳
مونتنگرو	–	۴۲/۸	۴۰/۴
رومانی	۳۲/۴	۳۵/۳	۳۲/۹
صربستان	–	۳۷/۶	۴۲/۳
اسلونی	۴۷/۳	۴۱/۷	۴۲/۶

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، گزارش مقامات رسمی و تخمین‌های بانک جهانی.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

جدول ۴. تراز مالی در کشورهای موردمطالعه (درصد از GDP)

	۱۹۹۴	۲۰۰۰	۲۰۰۶
آلبانی	-۱۴	-۹/۱	-۳/۱
بلغارستان	-۶/۶	-۱	۳/۵
کرواسی	۱/۷	-۶/۳	-۳
کوزوو	-	-	۳/۶
یونان	-۲/۶	۲/۲	-۰/۶
مولداوی	-۸/۱	-۲/۶	۰/۲
مونتنگرو	-	-۲/۶	-۲/۲
رومانی	-۱	-۴	-۱/۷
صربستان	-	-۰/۹۳	-۱/۵
اسلونی	-۰/۲	-۱/۲	-۰/۸

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول، گزارش مقامات رسمی و تخمین‌های بانک جهانی.

۵-۲. انضباط مالی

جدول(۵) شاخص‌های انضباط مالی را در شش کشور جنوب‌شرقی اروپا نشان می‌دهد. اعداد مندرج در این جدول برای هر کشور مبتنی بر چارچوب ارزیابی مخارج عمومی و پاسخگویی مالی می‌باشد. توانایی کشور در اجرای بودجه به همان ترتیب که مورد تصویب قرار گرفته از جمله شاخص‌های اصلی انضباط مالی محسوب می‌گردد. همچنین توانایی کشورها در ثبات و مدیریت معوقات از جمله شاخص‌های مهم دیگر در بررسی انضباط مالی محسوب می‌گردد. لازم به ذکر است شاخص اول مربوط به مقایسه بودجه مصوب با بودجه عملکرد در سه سال قبل از اجرای طرح ارزیابی مخارج عمومی و پاسخگویی مالی می‌باشد. همچنین شاخص بعدی، انحرافات بودجه بخشی را در مقایسه با بودجه مصوب موردمطالعه و بررسی قرار می‌دهد و شاخص سوم اطلاعاتی را در خصوص معوقات ارائه می‌دهد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

جدول۵. شاخص‌های انضباط مالی در شش کشور جنوب‌شرقی اروپا

سال اجرای ارزیابی t= مخارج دولت و پاسخگویی مالی	عملکرد هزینه‌ها در مقایسه با ارقام مصوب قانون بودجه (انحرافات به درصد)			تغییرات در مخارج بخشی در مقایسه با بودجه مصوب (درصد)			انباشت معوقات (درصد از کل عملکرد هزینه‌ها)		
	t-1	t-2	t-3	t-1	t-2	t-3	t-1	t-2	t-3
آلبانی (۲۰۰۶)	۱/۲۷	-۶/۰۸	-۷/۳۸	۹/۸	۱۷/۲	۱۷/۹	هیچ کنترل ضروری وجود ندارد.		
کوزوو (۲۰۰۷)	-۸/۴	-۳/۴	-۱۴/۱	۱۲/۱	۴۱/۶	۴۳/۳	تماماً ثبت نمی‌گردند.		
یونان (۲۰۰۷)	کمتر از ۵			بین ۲/۹ تا ۴/۷			کمتر از ۲		
مولداوی (۲۰۰۸)	۱۵/۹	۸/۹	۳/۱۱	۰	۰/۵	۳/۹	۰/۶	۱	۱/۴
صربستان (۲۰۰۷)	-۳/۹	۲/۸	-۶/۲	۴	۶/۲	۱۷/۸	۱۰/۶	۱۱/۷	۱۲/۵
مونتنگرو (۲۰۰۸)	۲۷/۶	۱۰/۸	۱۰/۷	-۱/۷	۵/۶	۵/۳	کمتر از ۲		

مأخذ: ارزیابی مخارج دولت و پاسخگویی مالی.

جدول مذکور بیانگر آن است که علیرغم برخی بهبودها در سال‌های اخیر، پیش‌بینی‌های بودجه‌ای هنوز در بسیاری از کشورهای موردمطالعه از صحت و درستی برخوردار نمی‌باشد و اینکه هنوز معوقات رقم قابل‌توجهی از کل هزینه‌ها را به خود اختصاص می‌دهد. مطالعات صندوق بین‌المللی پول در دوره مورد بررسی مؤید این نکته می‌باشد که صرفنظر از سطح کلی اعتبارات و نیز ترکیب آنها و همچنین انباشت بسیار زیاد معوقات تا به امروز، بین پیش‌بینی‌های بودجه و حساب‌های عملکرد اختلافات معناداری وجود داشته است.

۵-۳. تخصیص بهینه منابع

جداول (۶) و (۷) هزینه‌های دولت را در کشورهای آلبانی و بلغارستان (به تفکیک عملیات و وظایف دولت) نشان می‌دهد و جدول (۸) نیز سهم هزینه‌های سرمایه‌گذاری دولت را از تولید ناخالص داخلی در سال‌های ۲۰۰۱، ۲۰۰۳ و ۲۰۰۶ ارائه می‌دهد.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

جدول ۶. تفکیک عملیاتی هزینه‌های دولت در کشور آلبانی

(درصد)

	۱۹۹۵	۱۹۹۸	۲۰۰۶
خدمات عمومی	۳۸/۳	۵۰/۱	۲۱/۶
امور دفاعی	۷/۱	۳/۵	۴/۴
امنیت و نظم عمومی	۷	۵/۹	۶/۳
امور اقتصادی	۱۲/۸	۱۰/۹	۱۵/۲
حفاظت محیط زیست	۰	۰	۰
مسکن	۳/۵	۲/۹	۵/۶۵
بهداشت	۵/۶	۳/۸	۸/۲
سرگرمی، فرهنگ و مذهب	۱/۷	۰/۹	۱/۳
آموزش	۲/۳	۱/۹۴	۱۰/۸
حمایت‌های اجتماعی	۲۱/۷	۲۰/۱	۲۷
کل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول.

جدول۷. تفکیک عملیاتی هزینه‌های دولت در کشور بلغارستان

(درصد)

	۱۹۹۵	۱۹۹۸	۲۰۰۶
خدمات عمومی	۴۷/۱	۲۷/۵	۲۳
امور دفاعی	۶/۴	۶/۹	۵/۸
امنیت و نظم عمومی	۴/۴	۵/۵	۷/۵
امور اقتصادی	۷/۱	۹/۸	۱۰/۷
حفاظت محیط زیست	۰	۰	۰/۱
مسکن	۱/۱	۱/۴۴	۰/۸
بهداشت	۳/۴	۵/۶	۱۱
سرگرمی، فرهنگ و مذهب	۱/۱	۱/۷	۱/۳
آموزش	۳/۴	۴/۶	۵
حمایت‌های اجتماعی	۲۵/۵	۳۷/۱	۳۵
کل	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

جدول ۸. سهم هزینه‌های سرمایه‌گذاری دولت از تولید ناخالص داخلی

	۲۰۰۱	۲۰۰۳	۲۰۰۶
آلبانی	۷/۱	۴/۶	۵/۷
بلغارستان	۳/۹	۳/۴	۴/۷
کرواسی	۵/۴	۳/۴۵	۴
یونان	۳/۵	۴/۱	۳/۸
مولداوی	۱/۵	۴/۶	۸/۱
مونتنگرو	۳/۸	۳/۴	۴/۵
رومانی	۳/۱	۳/۵	۳/۷
صربستان	۱/۵	۲/۶	۵/۲
اسلونی	۴	۳/۹	۴/۲

مأخذ: صندوق بین‌المللی پول.

جداول مذکور بیانگر این می‌باشند که ترکیب مخارج عمومی طی ۱۵ سال اخیر از تغییرات قابل ملاحظه‌ای برخوردار بوده است. در آلبانی و بلغارستان رویکرد تخصیص منابع بیشتر به سمت امور بهداشت، آموزش و حمایت‌های اجتماعی بوده تا امور عمومی و دفاعی. شایان ذکر است این الگو در بسیاری از کشورهای جنوب شرق اروپا رایج بوده است. علاوه بر این، اغلب کشورهای مذکور بودجه خود را تا حد کمی از هزینه‌های جاری به سمت هزینه‌های عمرانی سوق داده‌اند.این تغییرات بیانگر تلاش آگاهانه کشورها برای سازماندهی مجدد مخارج عمومی مرتبط با اولویت‌های سیاسی و اقتصادی می‌باشد و اینکه سیستم‌های مدیریت مالی دولت چنین تغییراتی را می‌تواند تسهیل نماید. شواهد بیانگر آن است که برخی از کشورهای جنوب‌شرقی اروپا متمایل به افزایش سهم هزینه‌های عمرانی خود از بودجه می‌باشند اما ظرفیت اجرای چنین امری در این کشورها وجود نداشته و این در حالی است که بین اعضای جدید اتحادیه اروپا در جذب منابع موجود رقابت و کشمکش جدی وجود دارد.

۵-۴. اثربخشی مخارج عمومی

اثربخشی اشاره بر این دارد که اهداف یک بخش خاص- که در قالب خروجی یا نتیجه مشخص می‌شود- تا حد امکان با استفاده کمتری از منابع محقق گردد. ارزیابی این موضوع که آیا هدف مذکور محقق گردیده برای کشورها موضوعی چالش‌برانگیز می‌باشد. اثربخشی هزینه‌ها معمولا در کشورهایی با نظام بودجه‌ریزی عملیاتی پیشرفته از امکان ظهور بیشتری برخوردار می‌باشد. با این

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

وجود می‌توان بیشتر از اطلاعات اولیه برای ارزیابی‌های مقدماتی در خصوص اینکه آیا بهبودی در نتایج حاصل شده و اینکه آیا هزینه‌ها کاهش داشته، استفاده نمود. دو نمودار زیر دو مثال از بخش بهداشت در ارتباط با اثربخشی هزینه‌ها ارائه می‌دهد. نمودار (۲) اطلاعات مربوط به مرگ و میر کودکان را (که یک شاخص نتیجه مورد قبول بین‌المللی در خصوص کیفیت سیستم بهداشتی است) نشان می‌دهد. نمودار(۳) متوسط زمان بستری در بیمارستان را (که شاخص عمومی برای بهره‌وری و کارایی نظام بیمارستانی محسوب می‌گردد) نشان می‌دهد.

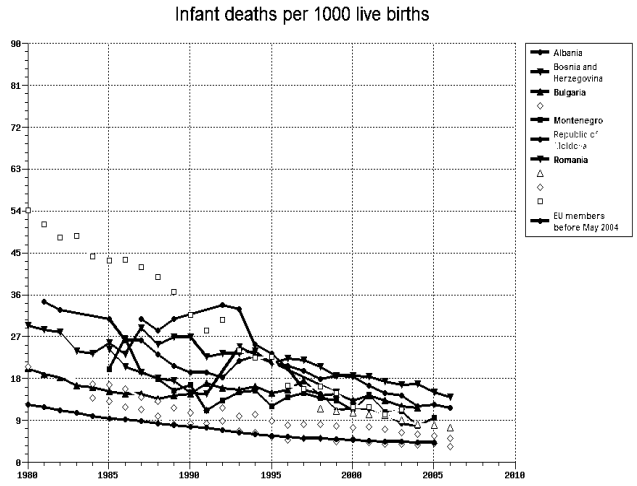

Source: WHO/Europe, European HFA Database, November 2007.

نمودار۲. روند مرگ و میر کودکان- مرگ کودکان در ۱۰۰۰ مورد تولد

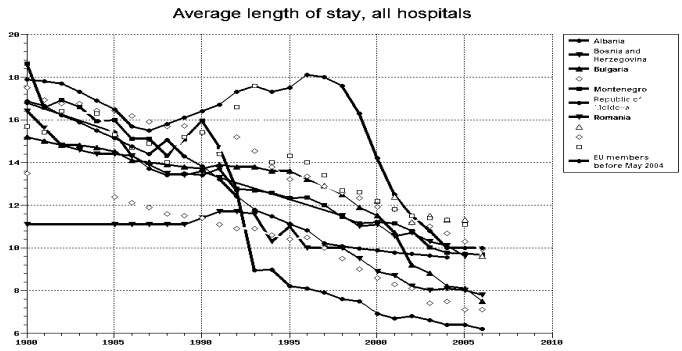

Source: WHO/Europe, European HFA Database, November 2007.

نمودار۳. متوسط زمان بستری در بیمارستان‌ها

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

مطابق با نمودارهای مذکور و بررسی شاخص بهره‌وری بیمارستانی بیانگر آن می‌باشد که نظام سلامت در بیشتر کشورهای مورد مطالعه طی ۲۵ سال گذشته از روند رو به بهبودی برخوردار بوده است.

۵-۵. ارزیابی

همچنان‌که در قسمت قبل ملاحظه گردید کشورهای جنوب شرقی اروپا پیشرفت‌های قابل ملاحظه‌ای در حوزه سیستم‌های مدیریت مالی دولت و نتایج مالی طی ۱۵ سال اخیر داشته‌اند. اصلاحات مدیریت مالی دولت علیرغم تأثیرات بسیار زیاد آن بر وضعیت مالی کشور از تأثیرات بااهمیت دیگر در بسیاری از حوزه‌ها برخوردار می‌باشد. شایان ذکر است در عین حال که سیستم‌های پایه مدیریت مالی هنوز با نقاط ضعف – به عنوان مثال، انباشت معوقات و پیش‌بینی غیرواقع‌بینانه منابع و مصارف بودجه - مواجه می‌باشد، رویکرد دولت‌ها به سمت اجرای اصلاحات پیشرفته‌تر سوق یافته است. به ویژه آنکه کشورها تأکید بیشتری بر کارایی هزینه‌ها و اثربخشی خدمات عمومی از طریق بودجه‌ریزی میان‌مدت و بودجه‌ریزی عملیاتی داشته‌اند.

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]

[Downloaded from ejip.ir on 2026-10-16]